

Zonder inhaalbeweging in innovatie raakt Europa achterop

Door Luc Sels, voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Leiden

De Europese Unie heeft grootschalige programma's voor onderzoek en innovatie, maar de budgetten verbleken bij de investeringskracht van de Verenigde Staten en China.

De Europese Unie wordt in de publieke opinie al snel herleid tot Brussel, bureaucratie, betutteling of besluiteloosheid. De EU is evenwel een onmisbare politieke en culturele keuze. De Unie is een manier om met verschil om te gaan in plaats van eraan ten onder te gaan. Ze is een instrument om voldoende schaal te creëren zonder eenvormigheid af te dwingen.

Door de toenemende geopolitieke nervositeit moet Europa nog meer de krachten bundelen in domeinen die ertoe doen. Van medische doorbraken tot digitale transformatie: het gaat telkens om door onderzoek en innovatie aangestuurde transitie's die maar mogelijk zijn door samenwerking en schaal.

Maar veel onderzoek is nationaal of regionaal georganiseerd, terwijl de vraagstukken van morgen zich weinig aantrekken van grenzen. Ze zijn vaak ook te complex en te risicovol om door afzonderlijke landen te worden aangepakt. Klimaatmodellen die draaien op supercomputers, satellietdata en oceaansmetingen. Onderzoek naar zeldzame ziekten dat duizenden patiëntengegevens vereist. Zo zijn er tientallen voorbeelden van wetenschappelijke ambities die geen enkel land alleen kan dragen.

Samenwerking is hier een voorwaarde voor succes: internationale consortia opzetten, data delen, gezamenlijk investeren, talent mobiliseren. De EU heeft daarom grootschalige programma's voor onderzoek en innovatie die universiteiten, onderzoeksinstituten en innovatiegerichte bedrijven

samenbrengen rond gedeelde ambities. Momenteel loopt het negende programma, Horizon Europe.

Dat reikt inmiddels veel verder dan de Unie alleen. Noorwegen en [Zwitserland zijn aangesloten](#). Het Verenigd Koninkrijk is opnieuw een cruciale partner. Landen als Canada, Japan, Zuid-Korea en Nieuw-Zeeland verbinden Europa met de rest van de wereld. Egypte en Tunesië zijn eveneens geassocieerd met Horizon Europe en vormen zo poorten naar Afrika. Zo ontstaat een coalitie die de gezamenlijke positie versterkt.

Toch blijft de vraag of dat alles volstaat. Het budget voor de zevenjarige periode van Horizon Europe bedraagt 95,5 miljard euro. Op het eerste gezicht een gigantisch bedrag, maar het blijft relatief bescheiden. Mochten de EU-burgers die som geld volledig moeten ophoesten, dan zou dat elk van ons 2,5 euro of een kop koffie per maand kosten.

Dat budget verbleekt bij de investeringskracht van de Verenigde Staten of China. Willen we niet hopeloos achterop geraken, dan zal de EU flink hoger moeten inzetten. Dat besef leeft ook in Brusselse kringen. Het tiende Europese programma voor onderzoek en innovatie, voor de periode 2028-2034, wordt er volop onderhandeld. De Europese Commissie mikt op 175 miljard. Het Europees Parlement ziet 200 miljard als minimum.

Vrij verkeer van kennis

Onder meer Mario Draghi, oud-topman van de Europese Centrale Bank, waarschuwt dat Europa snel terrein dreigt te verliezen als het niet meer investeert in onderzoek en innovatie. Zonder serieuze inhaalbeweging wordt het lastig voor de EU om strategisch even relevant te blijven en de toekomstige welvaart te garanderen. Helaas zijn lang niet alle lidstaten bereid extra te investeren of meer middelen te bundelen. Onder budgettaire druk krijgen kortetermijnprioriteiten al snel de overhand. Andere sectoren slagen er geregeld beter in om meer middelen naar zich toe te trekken. Onderzoekers staan zwakker. Ze hebben geen tractoren.

Rapporten van de Europese Rekenkamer wijzen al langer op dat probleem: Europa heeft sterke instrumenten, maar benut ze niet altijd op de schaal die nodig is. Toch is het te eenvoudig om dat debat te reduceren tot cijfers en programma's. Onderzoek en innovatie raken aan iets fundamenteels: de vraag

of we bereid zijn te investeren in onze toekomst. Dat veronderstelt vertrouwen in de kracht van wetenschap, in ideeën, in samenwerking, in de EU.

Wil de EU relevant blijven, dan moet ze meer zijn dan een markt of een regelgever. Ze moet ook een ruimte voor ideeën zijn. Voormalig Italiaans premier Enrico Letta verwoordde dat treffend in zijn pleidooi voor een 'vijfde vrijheid': het vrij verkeer van kennis. Naast goederen, diensten, kapitaal en personen zou ook kennis ongehinderd moeten kunnen bewegen.

In Europa is een onderzoeker niet alleen een specialist, maar ook een verbinder. Een universiteit niet alleen een instelling, maar een plek waar talenten met uiteenlopende achtergronden elkaar ontmoeten. En innovatie geen doel op zich, maar een manier om samen vooruit te komen. Dat Europa bestaat al. Het wacht alleen nog op de wil om het groter te maken.

Dit [opiniestuk](#) verscheen op 12 mei 2026 in het dagblad De Tijd.